

SZEGŐ LÁSZLÓ¹**Politikaelemzés – egy módszer a stratégiai dokumentumok értékelésére****Policy Analysis – A Method for Strategic Evaluation****Absztrakt**

A stratégia fogalma ma már nem kötődik szorosan a katonai és védelmi tevékenységhez. A piacon versengő cégek jól kidolgozott stratégia szerint tevékenykednek. Mivel a sikeresség egyik kulcsa a stratégia végrehajtása, folyamatosan értékelik, felülvizsgálják azokat. A nemzeti biztonság területén kidolgozott stratégiák felülvizsgálatára, értékelésére ezek a módszerek csak részben alkalmasak. A Richard L. Kugler által kidolgozott politikaelemzés egy három elemből álló értékelési módszer stratégiák és politikák elemzésére. A stratégiai értékelés, a rendszerelemzés és az operációanalízis három különböző vizsgálati módszer a stratégiai dokumentumok értékelésére, a különböző opciók összehasonlítására és a vezetői döntések megkönnyítésére. A szerző a cikkben e vizsgálati módszer általános jellemzését mutatja be.

Kulcsszavak: stratégia, stratégiai dokumentumok, politikaelemzés, stratégia, értékelés,

Abstract

The term of strategy is no longer exclusively linked to defence and military activities. Firms competing on the market act along well-developed strategies. It is well known that one of the keys to success is the implementation of strategies, therefore they are evaluated and reviewed regularly. These methods are only partially suitable for reviewing and evaluating the national security studies. The policy analysis developed by Richard L. Kugler a three-way assessment method for analysing strategies and policies. Strategic evaluation, systems analysis and operations research are the three different methods for evaluating strategic documents, comparing different options, in order to ease decision-making for senior

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Hadtudományi Doktori Iskola, doktorandusz – National University of Public Service, Doctoral School of Military Sciences, PhD student, E-mail: szegolaszlo@yahoo.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8950-4031>

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

officials. In this article the author presents a general description of this research method.

Keywords: strategy, strategic documents, policy analysis, strategic evaluation

A STRATÉGIÁK VIZSGÁLATA

Az Amerikai Egyesült Államokban, de a világ más országaiban is széles módszertani eszköztárral rendelkező, jól kialakult rendszere van a stratégiák megalkotásának. A stratégiaalkotási folyamat ugyanakkor nem ad választ arra a kérdésre, hogy a stratégia tartalma, és annak végrehajtása mennyire felel meg az eredeti célkitűzéseknek, illetve teljesíti-e az elvárásokat. A stratégiák megvalósításának forrásigénye megköveteli, hogy folyamatosan értékeljék, felülvizsgálják a stratégiai eszköztárat és a kitűzött célok megvalósításához vezető „utat”. Felgyorsult világunkban, a stratégiai környezet változása, a technológia fejlődése miatt, egyre nagyobb jelentősége van annak, hogy rövid idő alatt hozzanak meg olyan nagy horderejű döntéseket, amik hosszú távú következményekkel járnak. A stratégiák kidolgozásakor a legnagyobb mértékben igyekeznek figyelembe venni valamennyi tényezőt, azonban folyamatosan fennmarad egy bizonytalansági faktor, ami a kidolgozásra rendelkezésre álló idővel, és a geopolitikai adottságokból is adódó, releváns információk rendelkezésre állásával, és minőségével fordítottan arányos. Ez azért különösen veszélyes, mert ha egy stratégia vagy politika a megvalósítási szakaszba lép, már korlátozottak a lehetőségek annak megváltoztatására. Ennek fő oka a stratégiában meghatározott erőforrások, illetve a stratégia egyes elemeinek interdependenciája. A gazdasági életben, számos stratégiai értékelő és elemző módszer létezik, és az egyes ágazati stratégiák, szakpolitikák értékeléséhez is tartoznak értékelési kritériumok, de a stratégiai tanulmányok területén átfogóan alkalmazható értékelési rendszer, beleértve a részletes módszertani leírásokat, kevéssé kidolgozott. Richard L. Kugler amerikai stratégiai gondolkodó, a stratégiaalkotás és a védelmi tervezés területén szerzett tapasztalataira alapozva a nemzeti biztonság területén, az egyes politikák és stratégiák – beleértve a katonai stratégiákat is – értékelésére alkalmazható komplex elemzési módszert dolgozott ki, *politikaelemzés* címen². Az elemzési módszer három különböző összetevőből áll, amelyek külön-külön és kombináltan is alkalmasak az említett dokumentumok értékelésére. A három értékelési módszer: *a stratégiai értékelés, a rendszerelemzés és az operációanalízis*.³

A politikaelemzés az Egyesült Államok stratégiai gondolkodását és stratégiaalkotási gyakorlatát veszi alapul, az ott felvetődő problémákra keres válaszokat, de a módszer bármely ország hasonló jellegű stratégiájára alkalmazható. Jelen cikkben a kidolgozott

² Kugler, R., 2006. *Policy Analysis in National Security Affairs*. 1st. ed. Washington, D.C.: Published for the Center For Technology and Security Policy by National Defense University Press.

³ Az elméleti vizsgálati módszert korábban Balogh István „A 2012-es magyar nemzeti katonai stratégia értékelése” című munkájában már részben vizsgálta, ezért az általa megfogalmazott elnevezéseket használok.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

értékelési módszer általános jellemzőit és elemeit kívánom röviden bemutatni. Az egyes összetevők részletes ismertetése meghaladná a cikk kereteit.

A POLITIKAELEMZÉS JELLEMZŐI

A politikaelemzés gyakorlati célja – hasonlóan a gazdasági életben alkalmazott értékelési és elemzési módszerekhez, mint például a Gap⁴, SWOT⁵ vagy PEST⁶ elemzések – nem más, mint segítséget nyújtani a döntéshozóknak, jelen esetben a kormányzatnak, az aktuális politika hatékony végrehajtásában. A speciális területből adódóan azonban jelentős eltérések is mutatkoznak. A stratégiai tanulmányok területén az Egyesült Államokban rendkívül komoly tapasztalat halmozódott fel, és az ország különös hangsúlyt fektet a stratégiaalkotási és elemzőképesség fenntartására⁷, ugyanakkor az e területen felhalmozott tudás és eszközrendszer, nem garanciája annak, hogy jó stratégia vagy politika születik, illetve végrehajtásuk sikeres lesz, bár határozottan növeli annak esélyét. Biztosíthatja például, hogy egy ország alapos indokkal, jó kilátásokkal vágjon bele egy fegyveres konfliktusba. Az sem zárható ki azonban, hogy a stratégiai elemzés elvégzése ellenére egy rossz politika kerül végrehajtásra. Erre rendszerint az Egyesült Államok vietnámi beavatkozását hozzák fel példaként, ahol az USA rossz stratégiával, hosszú évekig viselt háborút és ezt a szerepvállalást számtalan elemzés támasztotta alá. Jól mutatja ez azt, hogy mind a politikai elemzők, mind a kormányzati tisztviselők a szemellenzős csoportgondolkodás áldozatai lettek.⁸ Ennek elkerülése érdekében hasznos lehet megfontolni egy előítéletektől mentes, külső szervezet bevonását az elemzési folyamatba, mint például a 2015-ös kongresszusi felülvizsgálat esetében történt.

Kugler szerint ahhoz, hogy egy politikaelemzés betöltse funkcióját innovatív természetűnek kell lenni, ugyanakkor nem szabad csak a változtatás kedvéért törekedni a fennálló status quo megváltoztatására. Fontos jellemzője az őszinteség és az objektivitás, lényege nem csak az ajánlásokban áll, hanem az ajánlások által megvilágított új szemléletmódban.

⁴ Rés elemzés: összehasonlítja a kitűzött célokat és a várható teljesítményt és az eltérést jelentő „rés” megszüntetését célozza meg.

⁵ Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats; Környezetelemzés: erősségek, gyengeségek, lehetőségek, veszélyek elemzése.

⁶ Political, Economic, Social, Technology; Politikai, gazdasági, szociális, technikai faktorok vizsgálata.

⁷ Az Egyesült Államok Kongresszusa 2015-ben elrendelte védelmi stratégia-alkotás folyamatának felülvizsgálatát. A tanulmány esettanulmányok felhasználásával elemezte a Védelmi Minisztérium stratégia-alkotásban betöltött szerepét, módszereit, felmérte annak korlátait, illetve ajánlásokat fogalmazott meg az alkalmazandó eljárásokra, valamint a stratégia-alkotásban részt vevők továbbképzésére a hatékonyabb munka érdekében. A tanulmányt és jelentést, a hidegháború alatt alapított, Stratégiai és Nemzetközi Tanulmányok Központja (CSIS: Center for Strategic and International Studies) végezte el és jelentette meg „*Formulating National Security Strategy, Past Experience and Future Choices címmel*”.

https://csisprod.s3.amazonaws.com/s3fspublic/publication/171006_CSIS_NationalSecurityStrategyFormulation_FINAL.pdf?42zeMDWbvXQ1xJs9OTe64dWZwVMXT.gZ, letöltve: 2019. január 10.

⁸ Kugler, R., 2006. *Policy Analysis in National Security Affairs*. 1st. ed. Washington, D.C.: Published for the Center For Technology and Security Policy by National Defense University Press. 16. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

A politikaelemzés nem helyettesítheti a megérzéseket, illetve a logikus, érvekkel alátámasztott döntéseket. Nem ragaszkodhat részrehajlóan, vagy a körülményekre tekintet nélkül a saját megállapításaihoz, és el kell ismernie más opciók értékeit.⁹

A politikaelemzés módszere, a védelmi kérdések jellegénél fogva – alkalmazott modern technológiák, speciális célkitűzések, mérhető eredmények – alkalmasak a katonai stratégiai és védelmi kérdések vizsgálatára, de alkalmazható a politika más területein is. Az elemzés vizsgálhat egyetlen opciót, részleteiben áttekintve annak tevékenységsorozatát és egyéb jellemzőit, de lehet összehasonlító jellegű is, több opciót versenyztetve egymással. Áttekintheti, hogy a különböző opciók milyen hatékonysággal vezetnek egyetlen célkitűzés eléréséhez, illetve hogyan segíthetik elő több célkitűzés megvalósulását. Több opció együttes vizsgálata esetén természetesen vizsgálni kell azok koordinációját is.¹⁰

Az USA már említett vietnami beavatkozásának példáját alapul véve, a politikaelemzés rosszindulatú eszköz is lehet egyes döntéshozók kezében, arra használva azt, hogy elrejtse a valódi tényeket,¹¹ illetve megakadályozzák olyan stratégiák megvalósulását, amelyek nagyobb sikerrel kecsegtetnek.¹² Jól működő demokráciákban, ahol a politikai döntéshozók lehetőséget kapnak arra, hogy a valós tények alapján döntsenek jó és rossz között, a politikaelemzés jobb döntéseket eredményezhet. Ez egyben azt is jelzi, hogy a politikaelemzés csak akkor hasznosulhat, ha megfelelőek a körülmények és van fogadó-készség annak eredményeire.

A módszer kidolgozója a politikaelemzés komplex szemléletmódjának szükségességét az Egyesült Államok átalakuló nemzetközi környezetével indokolja, ami a nemzetközi rendszer valamennyi résztvevőjére igaz. A globalizáció az információ, a kereskedelem és a technológia áramlásának felgyorsulásával átalakította az Egyesült Államok nemzeti biztonsági felfogását is. A világban megnövekedett a kölcsönhatás és az USA érdekei új helyszíneken is megjelentek. Biztonságfelfogásának kizárólag regionális szemlélete megváltozott, globálissá vált, és a világra egy egységként tekint, nem feledkezve meg annak összetevőiről. Ugyanakkor ahhoz, hogy választ tudjon adni a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek terjedése, illetve a régiókon átívelő geopolitikai és ideológiai szövetségek jelentette transznacionális fenyegetésekre, funkcionális értelemben is globális gondolkodásra van szüksége. Napjainkban a diplomáciai, katonai, illetve a gazdasági politikák nem vezetnek eredményre és nem érik el céljaikat önmagukban, kizárólag saját területükön, egymástól függetlenül végrehajtva. Ahogy az afganisztáni és iraki beavatkozások kapcsán is látható, a katonai beavatkozásokra készített stratégiák, tervek készítésekor és azok végrehajtásakor, figyelembe kell venni a beavatkozás politikai hatásait is. A diplomáciának biztonsági és gazdasági kérdésekkel egyaránt foglalkoznia kell. Ezek a hatások még összetettebbé teszik a nemzeti biztonság területét. Kugler ezek alapján jelenti ki, hogy a politikaelemzés

⁹ Ibid 14. o.

¹⁰ Ibid 15. o.

¹¹ Ibid 16. o.

¹² Bright, M. James, 2001. *A failure in strategy: America and the Vietnam War 1965-1968*, Quantico, Virginia, 47. o. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a401184.pdf>, letöltve: 2019. január 12.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

végrehajtásához a változásokat figyelembe vevő, rendszerszinten gondolkodó, a stratégiai célkitűzések és a megvalósításukhoz szükséges eszközök közötti viszonyrendszer felismerésére képes szakértőkre, elemzőkre van szükség.¹³ Ezt megerősítette a fentebb említett kongresszusi felülvizsgálat, melynek kifejezett célja volt, hogy a tanulmány tegyen javaslatot olyan képzési formákra, amelyek növelik a szakértők stratégiai-alkotási képességeit.

A POLITIKAELEMZÉS MÓDSZEREI

A politikai elemzés módszertana szerint egyaránt szükség van az egyes alkotórészek specifikus vizsgálatára, és az alkotórészek integrált működésének feltárására. Függetlenül attól, hogy egy elemzés átfogó szemlélettel az adott politika stratégiai hatásait vizsgálja, vagy az egyes alkotórészek részleteiben merül el, szisztematikus vizsgálatot feltételez. Kugler felhívja a figyelmet arra, hogy a politikaelemzés több annál, mint információorzák összerakása annak reményében, hogy a végén valamilyen következtetésre jutunk. A természettudományokkal párhuzamot vonva megállapítja, hogy a politikaelemzés, mint intellektuális folyamat, túlmutat a tapasztalati kutatáson és nélkülözhetetlen összetevője a koncepcionális gondolkodás. Kugler, hivatkozással Thomas S. Kuhn megállapításaira, azzal hangsúlyozza a koncepcionális gondolkodás fontosságát, hogy egy adott probléma megoldása, illetve az áttörést jelentő tudományos elméletek soha nem egy hirtelen jött ötlet eredményei, hanem mindig már ismert elméletekkel induló folyamat. Ha azonban a már ismert kereteken belül a probléma nem oldható meg, akkor szükségszerűen új elmélet születik, ami csak logikus gondolkodás eredménye lehet¹⁴. Az elemzés a logikus gondolkodásra és nem az adatok pusztá összegyűjtésére és értékelésére épít. A logikus gondolkodás hangsúlyozása jelentősen megkülönbözteti a politika analízist a gazdasági életben alkalmazott, rendszerint mennyiségi és minőségi mutatókat vizsgáló stratégia értékelési módszerektől.

Az elemzési folyamat három módon hoz létre releváns tudásanyagot:

- Fenomenológiai gondolkodással, amely képes felismerni az új dolgokat¹⁵ és megerősíti az elemzők azon képességét, hogy felismerjék a kihívásokat. A világban megjelenő demográfiai trendek, gazdasági súlyponteltolódások, technológiai fejlődés, vagy a globális környezeti változások okozta víz, erőforrás és élelmiszer szűkösség mind olyan jelenségek melyek hatással vannak a nemzetek biztonságára. Az elemzőknek fel kell ismerniük magát a jelenséget, rendelkezniük kell azokkal az információkkal, amelyek leírják annak jellegét, fel kell tárnunk a kapcsolatát a stratégia, illetve politika elemeivel.

¹³ Ibid 17. o.

¹⁴ Kuhn S. Thomas, 1970. *The Structure of Scientific Revolutions*, 2d ed. Chicago: University of Chicago Press

¹⁵ Turay Alfréd, 1984. *Ismeretelmélet*, Budapest. MEK <http://mek.oszk.hu/07900/07967/html/#8> letöltve: 2019. 01. 12.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

- Ismeretelméleti alapon, következtetésekkel és szigorú analitikus eljárásokkal értékelve. Ez jelenti a vizsgált dokumentum elemei sajátosságainak, tulajdonságainak elemző módszerekkel történő megismerését, azok összehasonlítását, összefüggéseik feltárását. Az elemzések végrehajtásához mennyiségi és minőségi mutatókat, valamint matematikai módszereket alkalmaznak.
- Teleológiai szemlélettel vizsgálva azt, hogy hogyan hasznosul az adott tevékenység a végső cél érdekében. Feltárja az adott stratégia, politika szereplőinek, összetevőinek és tevékenységsorozatának, valamint a célkitűzések közötti közvetlen, és közvetett ok-okozati összefüggéseket.

Az elemzés a körülöttünk lévő világot leíró empirikus tudásanyagot, valamint olyan direktív tudásanyagot hoz létre, amely alapján megítélhető, hogy az egyes szituációkra hogyan kell reagálni. A politikaelemzés szempontjából az empirikus tudásanyag bemenetként, a direktív tudásanyag pedig kimenetként értelmezhető¹⁶.

Maga az elemzési folyamat új absztrakt koncepciók és általános teóriák megalkotásával, kérdésfeltevással, különböző válaszlehetőségek megfogalmazásával és a vizsgálati területek kiválasztásával kezdődik. Amikor ezeknek az elemeknek az elvi keretrendszere kidolgozásra került, a vizsgálat olyan hagyományos dedukción, indukción és következtetésekben alapuló általános feltevésekhez vezető előzetes értékelés alapján működik, amelyik megállapítja, hogy a politika egyes elemei milyen stratégiai következményekkel járnak. Az előzetes feltevések megalkotása után, az értékelési kritériumok, a teljesítménymutatók, a konkrét adatelemzési eljárások, ellenőrzési szabványok leírása következik, majd formális modellekkel és matematikai egyenletekkel hajtják végre a vizsgálatot, ami szilárd következtetéseket és ajánlásokat eredményeznek. Az elemzési folyamat végén fontos lépés az átfogó elemzési eredmények közérthető megfogalmazása és kommunikációja¹⁷.

A politikaelemzést alkotó, – korábban már említett – három elemzési módszer mindegyike hasonló elemeket tartalmaz, viszont jelentősen eltérnek abban, hogy milyen szemléletmóddal vizsgálják az egyes politikákat, s ez meghatározza alkalmazhatóságukat is.

- A stratégiai értékelés módszere rendszerint széles látókörű, a tágabb összefüggéseket is szem előtt tartó vizsgálatra szolgál. Ezt a módszert a logikai alapelvek betartásával meghozott következtetések és az egyes opciók érvekkel történő alátámasztása jellemzi. Ezt az egyébként szigorú vizsgálati módszert a politikatudomány kutatói alkalmazzák, melynek jellemzője, hogy kvalitatív, kevésbé formális, nyelvezete közérthető.
- A főleg közgazdászok által használt rendszerelemzés sokkal formálisabb és kvantitatív szemléletű. A folyamat során gyakran használnak grafikai ábrákat és számításokat, amelyek főként a költséghatékonyságra és a megtérülése fókuszálnak. Különösen igaz ez azokra a politikákra, amelyek költségigényesek. Ilyen politika a

¹⁶ Kugler, R., 2006. *Policy Analysis in National Security Affairs*. 1st. ed. Washington, D.C.: Published for the Center For Technology and Security Policy by National Defense University Press. 20. o.

¹⁷ Ibid 20. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

védelmi politika melynek összetevői a modern fegyverrendszerek. Ezek költségeibe az adott rendszer valamennyi elemét be kell számítani a teljes életcikluson keresztül. Az F-35-ös, ötödik generációs vadászpülögép fegyverrendszer összköltségébe beletartozik a tervezés, a kapcsolódó kutatás és fejlesztés, a prototípus és sorozatgyártás, az üzemeltetéshez kapcsolódó kiszolgáló és infrastrukturális eszközök, a hajózó és kiszolgáló személyzet oktatása és képzése, az üzemeltetési, valamint a rendszerből történő kivonás költségei is¹⁸. A módszer lényege hogy nagyságrendileg kimutassa a költségvetési és hatékonysági mutatókat.

- Az operációanalízis általában matematikusok által alkalmazott eljárás, a stratégiai tanulmányokban olyan speciális területeken alkalmazzák, ahol a stratégiai értékelés és a rendszerelemzés módszerei nem használhatók. A három eljárás közül ez a legformálisabb, ez kötődik leginkább a matematikához és a közgazdaságtanhoz. Az operációanalízis számtani és számítógépes modelleket, egyenleteket, minőségi és mennyiségi mutatókat alkalmaz ahhoz, hogy részletes számításokat hajtson végre a különböző tervek és programok eredményességéről. Célja az alkalmazott matematikai mutatók legpontosabb meghatározása¹⁹.

A leírt három elemzési módszer meglehetősen elterjedt, ugyanakkor egyik sem kötődik a biztonsági tanulmányok egy speciális területéhez, nincs meghatározva, hogy egy adott területen melyik módszert kell alkalmazni. Mindhárom alkalmas arra, hogy egy stratégiáról, politikáról vagy programról minőségi vitát eredményezzen, elősegítve ezzel a legideálisabb megoldás megtalálását. A stratégiai értékelés a legáltalánosabb, ugyanakkor a legkönnyebb vizsgálati módszer, míg a rendszerelemzés és operációanalízis a számítások miatt bonyolultabb, de nagyobb pontosságú. A három módszer, a gazdasági életben alkalmazott értékelési módszerekhez hasonlóan, egy vizsgálaton belül, kombináltan is alkalmazható. A stratégiai értékelés elsőként alkalmazva különböző opciókat jeleníthet meg, a rendszerelemzéssel a megjelenített opciók terveinek és programjainak megvalósítása értékelhető, az operációanalízis pedig az egyes programok hatékonyságát vizsgálhatja meg a matematika módszereivel²⁰.

Kugler, az alkalmazandó módszer kiválasztásához és az elemzés tartalmi összetevőinek konkrét meghatározásához az értékelési folyamat megkezdése előtt az alábbi kérdéseket javasolja feltenni: Milyen lesz az értékelő tanulmány szerkezete? Mi a tanulmány elméleti keretrendszere? Mennyire hivatalos lesz a tanulmány nyelvezete, illetőleg az eredményről készült jelentés?²¹ Szerinte a politikaelemzés nemcsak tudomány, hanem kis mértékben művészet is, mely profitálhat a művészetben alkalmazott módszerek használa-

¹⁸ Mccarthy, niall, 2018. The evolution of the f-35's unit cost, <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2018/09/14/the-evolution-of-the-f-35s-unit-cost-infographic/#759cc7307501>, letöltve: 2019. Február 18.

¹⁹ Kugler, R., 2006. *Policy Analysis in National Security Affairs*. 1st. ed. Washington, D.C.: Published for the Center For Technology and Security Policy by National Defense University Press. 21. o.

²⁰ Ibid 22. o.

²¹ Ibid 22. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

tábol. A tájképfestők először meghatározzák a festmény struktúráját, ami kritikus a vég-eredmény szempontjából. Mielőtt megtennék az első ecsetvonásokat, megalkotják a műalkotás koncepcióját, tárgyát és üzenetét. Meghatározzák a kompozíciót, hogyan használják az alakokat, a színeket, a látószöveget és a fényt, hogy az üzenetet megfelelően közvetítsék. Csak ezek után a kezdeti lépések után kezdik használni az ecsetet.

A politikaelemzés legnagyobb kihívása olyan szemléletmódot biztosítani, amelyek megkönnyítik a döntéshozatalt. Ennek kulcsát Kugler egy erős elméleti keretrendszerben és a jól megválasztott vizsgálati módszerben látja. A keretrendszernek meg kell határozni a hatékonyság mérésére szolgáló mérőszámokat, a forrásallokációt, a költségeket pénzügyi és egyéb tekintetben egyaránt, valamint a kulcsfontosságú bizonytalansági tényezőket, érzékeny pontokat és a másodlagos következményeket²².

Az elemzés nyelvezetéről szólva Kugler megállapítja, hogy az lehet általánosabb, közérthető, hivatalos vagy matematikai nyelvezet. Egy általános nyelven megfogalmazott megállapítás felállíthat ok-okozati összefüggést két tényező között, ugyanakkor nem tartalmaz pontos információt a kapcsolatuk természetére vonatkozóan. Például: A demokrácia terjedése – régióként különböző sikerrel – elősegítheti a békefolyamatot a turbulens régióban. Egy hivatalos nyelvezetű megállapítás sokkal pontosabban leírja ezt a viszonyt: A demokrácia terjedése növeli a béke esélyét a vagyonos és kiegyensúlyozott erőviszonyokkal rendelkező régióban, ugyanakkor szerény hatást fejt ki a szegény és destabilizált területeken. Egy matematikai állítás konkrét számokkal írja le ugyanezt a viszonyrendszert: A demokrácia terjedése 75 % eséllyel teremhet tartós békét az először leírt régióban ugyanakkor csak 40 % az esélye a békének a második esetben²³. Nyelvezet tekintetében a stratégiai értékelés jellemzően közérthető, hétköznapi nyelvezetet, a rendszerelemzés főként hivatalos, olykor matematikai, az operációanalízis pedig egyértelműen matematikai nyelvezetet használ.

A tisztánlátás érdekében fontos azonban megjegyezni, hogy hasonlóan az alkalmazott módszerek bonyolultságához, a stratégiai elemzések nyelvezetének egyik végletét az úgynevezett hétköznapi, közérthető nyelvezet, a másik végletét pedig a számokkal operáló matematikai nyelvezet jelenti. Az elemzés készítője határozza meg milyen elemeket illetve nyelvezetet használ. Az általános megfogalmazás jobban alkalmas érzelmek és benyomások generálására, a pontos számokkal megfogalmazott hivatalos nyelvezetű mondatok ellenben könnyebben összehasonlíthatóvá tesznek különböző opciókat. A helyzet függvényében azokon a területeken, amelyeken nagyobb pontosságra van szükség a folyamatok és összefüggések megértéséhez, hivatalos matematikai nyelvezet is használható.

ÖSSZEGZÉS

A stratégiák elemzésének, értékelésének szükségessége nem kérdőjelezhető meg. Bizonyítja ezt a gazdasági életben kidolgozott és alkalmazott stratégiai szemléletű elemzési

²² Ibid 23. o.

²³ Ibid 23. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

DOI: <https://doi.org/10.32563/hsz.2019.1.12>

2019. XII. évfolyam 1. szám

módszer. Így van ez a legfelsőbb szintű nemzeti biztonsági stratégiák, az alacsonyabb szintű, ágazati stratégiák, és az azokat alkotó politikák esetében is, bár jellegükből adódóan más elemzési módszereket követelnek. A Kugler által leírt módszertan – beleértve a most részletesen nem ismertetett három összetevőt: a stratégiai értékelést, a rendszer-elemzést és az operációanalízist – sajátossága abban rejlik, hogy a nemzeti biztonság területére ülteti át azokat a vizsgálati módszereket, illetve egyes elemeiket, amelyek más területeken, például a gazdaságban már bizonyították hasznosságukat. Az általánostól a specifikus felé haladva jut el a logikus gondolkodás alapján feltett kérdések, ok-okozati összefüggések vizsgálatán keresztül, a stratégiai gondolkodásban és a kapcsolódó politikákban értelmezhető mennyiségi és minőségi mutatószámok meghatározásáig és összehasonlító módszerek kidolgozásáig. A szemben álló erők stratégiai értékelésénél ugyanis, nem csak a katonák és a haditechnikai eszközök számának van jelentősége, de azok technikai mutatóinak is. A módszer elemenként, vagy kombinálva jól alkalmazható stratégiai dokumentumok és azok összetevőinek – politikák, védelmi tervek, haderőfejlesztési programok – vizsgálatára a stratégia-alkotás folyamatában az egyes opciók megítélésére, és a döntéshozatal segítésére, valamint már elkészült stratégiák felülvizsgálatára és utólagos értékelésére. Természetesen, a legalaposabb értékelés sem ítélt meg egy stratégiát teljes bizonyossággal, annak valós értékéről a végrehajtás eredményessége dönt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Balogh István, 2013. *A 2012-es magyar nemzeti katonai stratégia értékelése*. MKI-tanulmányok, Magyar Külügyi Intézet.
2. Bright, M. James, 2001. *A failure in strategy: America and the Vietnam War 1965-1968*, Quantico, Virginia, 47. o. <https://apps.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a401184.pdf>, letöltve: 2019. január 12.
3. Cancian, Mark F. (et. al.) 2017. *Formulating National Security Strategy, Past Experience and Future Choices*, CSIS: Center for Strategic and International Studies. https://csis-prod.s3.amazonaws.com/s3fspublic/publication/171006_CSIS_NationalSecurityStrategyFormulation_FINAL.pdf?42zeMDWbvXQ1xJs9OTe64dWZwVMXT.gZ letöltve: 2019. január 10.
4. Kugler, R., 2006. *Policy Analysis in National Security Affairs*. 1st. ed. Washington, D.C.: Published for the Center For Technology and Security Policy by National Defense University Press
5. McCarthy, Niall, 2018. The evolution of the F-35's unit cost, <https://www.forbes.com/sites/niallmccarthy/2018/09/14/the-evolution-of-the-f-35s-unit-cost-infographic/#759cc7307501>, letöltve: 2019. február 18.
6. Kuhn S. Thomas, 1970. *The Structure of Scientific Revolutions*, 2d ed. Chicago: University of Chicago Press
7. Turay Alfréd, 1984. *Ismeretelmélet*, Budapest. MEK <http://mek.oszk.hu/07900/07967/html/#8> letöltve: 2019. január. 12.